

Stadsschouwburg Utrecht wordt naar alle waarschijnlijkheid vergroot

Dudokschepping delft onderspit

ANNE-MARIE TEN CATE

De gemeente Utrecht heeft in feite haar fiat gegeven voor verbouwing van de schouwburg op het Lucas Bolwerk door duidelijk aan te geven dat zij de functie van de schouwburg belangrijker vindt dan de status. De aanvraag voor aanwijzing tot rijksmonument, die in Zeist ligt, wordt daarom ingetrokken. Dudok heeft zelf over de schouwburg gezegd: 'Dit is het uiterste wat kan op de Singel'.

Eind mei komen de nieuwe plannen ter visie, waarna Heemschut zijn standpunt zal formuleren. Heemschut volgt de ontwikkelingen met zorg en spreekt zijn twijfel uit over de effecten van de uitbreiding op de historische omgeving en op het gebouw zelf, maar is zich er ook van bewust dat een moderne schouwburg programma's van eisen heeft en dat verbeteringen en aanpassingen noodzakelijk zijn. De stadsschouwburg werd tussen 1938 en 1941 naar ontwerp van *W.M. Dudok* gebouwd. De schouwburg is verouderd, te klein voor grote producties en zal hetzij vergroot moeten worden, hetzij verplaatst naar een andere locatie. Utrecht is in rep en roer en verdeeld in twee kampen. De discussie over verbouwing dan wel nieuwbouw is overigens al minstens vijf jaar gaande. En het plan van het CDA om de ruim 20 miljoen kostende verbouwing te stoppen in een nieuw theater in het UCP (Utrecht City Project), wordt door de overige partijen van de hand gewezen, o.a. omdat ze dan met de oude schouwburg in hun maag zitten!

Massa-werking

De geschiedenis leert, dat in 1916 zowel bevolking als gemeentebestuurders hun ongenoegen hebben geuit

over de bouw van een schouwburg op het Lucas Bolwerk. Het plantsoen met de muziektent was een favoriete groene plek, die behouden moest blijven. Bovendien was men zich wel degelijk ervan bewust, dat de bouw van een theater de schoonheid van het plantsoen onherroepelijk zou aantasten. Toch werd min of meer in het geheim en inderhaast gekozen voor nieuwbouw op het Lucas Bolwerk. Dudok kreeg een moeilijke opdracht, want hij moest het plantsoen zoveel mogelijk intact houden. Eind jaren dertig trad er een versobering in zijn stijl op. Zelf zei hij daarover: 'Ik kom hoe langer hoe meer terug van alle uiterlijkheden en overbodige versiering ... de massa-werking moet op zichzelf al versiering genoeg zijn.' En het is deze massa, die bij de verbouwing verstoord gaat worden. Niet onvermeld dient te blijven dat na de oplevering in 1941, behalve lovende berichten over gebouw, interieur en kleurgebruik er al direct kritiek was op het feit dat Dudok zich nauwelijks had laten adviseren over de eisen van een modern theater. Deze kritiek gold voornamelijk het toneelhuis en de voorzieningen ten behoeve van de toneeltechniek, tekortkomingen die in de loop der jaren steeds nijpender werden. De laatste jaren

wordt de vraag naar vergroting steeds dringender, omdat bepaalde producties eenvoudigweg niet meer in Utrecht opgevoerd kunnen worden.

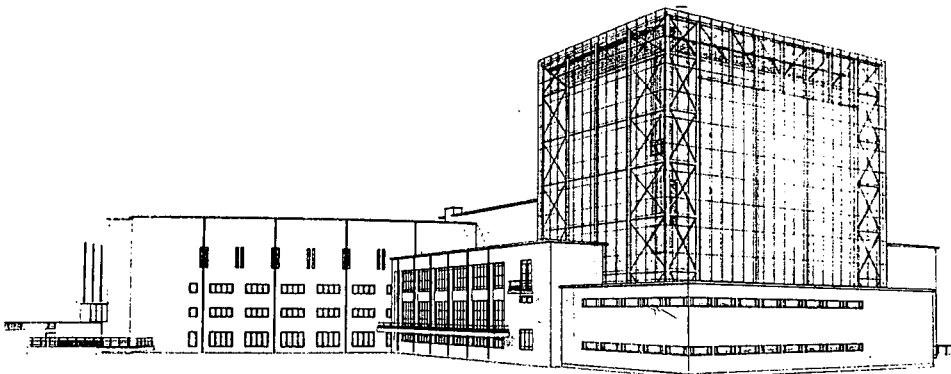
Programma van eisen

Wat nu zijn de vereisten? De toneeltoren dient vergroot, de laad- en losmogelijkheden verbeterd, de kleedkamers uitgebreid en de grote toneelzaal aangepast te worden. De grootste ingreep ten opzichte van het huidige ontwerp is de vergroting van de toneeltoren (8 meter breder en 5 hoger, van 19 tot 24 meter hoog). In het laatste ontwerp wordt de bestaande toneeltoren vergroot door er een grote glazen stolp overheen te zetten. Alleen de achterwand van de oude toneeltoren wordt gehandhaafd, de rest wordt van glas, waardoorheen de oude gevel zichtbaar blijft, evenals een deel van de toneelinstallatie. De toneeltoren zal 's avonds van binnen-uit verlicht worden. De overige bouwvolumes blijven min of meer gehandhaafd, behalve dat aan de parkzijde het gebouw ongeveer 50 cm verder het plantsoen in steekt.

Nog vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen is duidelijk gekozen voor functie boven status. Bovendien heeft het College van B en W het geld – ruim 20 miljoen – dat voor de uitvoering nodig is toegezegd.

Groot contrast

In het begin was de Commissie Welstand en Monumenten fel tegen maar zij is nu, weliswaar met tegenzin, accoord gegaan met het plan om de vergroting uit te voeren in een glasstaalconstructie, hetgeen een opzettelijk groot contrast vormt met het bestaande gebouw. Een contrast dat alleen maar groter wordt omdat de bebouwing, die zich in de glazen toren zal spiegelen weinig fraai is, namelijk het begin van de Wittevrouwensingel. De plannen zijn inmiddels uitgewerkt en de Raad heeft op 19 mei ingestemd met de verbouwing. De plannen zullen binnenkort ter visie komen. De Dudokstichting, die overigens over de schouwburg nooit benaderd is, spreekt, desgevraagd haar vrees uit over deze glazen stolp-oplossing. Glas is namelijk absoluut niet immaterieel of doorzichtig. Juist door de schittering en spiegeling is het groot en log, meent secretaris *P. van Dijk*. Terloops noemt hij de goede ervaring met de gemeente Velsen, waar de stichting om advies werd gevraagd en nauw is

Plan voor verbouwing stadsschouwburg (Arch.bureau Wouda).

De toneeltoren wordt vergroot d.m.v. een glazen omhulsel, waardoorheen gevels van de bestaande toneeltoren zichtbaar blijven.

betrokken bij de restauratie en renovatie van het raadhuis.

In de volgende aflevering van Heemschut zal de omstrede verbouwing van de Schouwburg zeker aan de orde komen en zal de lezer weten welk standpunt de Provinciale Commissie Heemschut Utrecht ingenomen heeft, maar ik vrees dat de genomen besliss-

ingen en standpunten niet meer omkeerbaar zijn.

Literatuur:

Rob van Gaal, 'Een Bolwerk voor de muzen; 50 jaar stadsschouwburg Utrecht 1941-1991.' Utrecht, 1991.

Tivoli behouden

Raalte – Zoals het er nu uit ziet, blijft Tivoli behouden. Tivoli is een uit 1840 daterende uitspanning met een fraaie ouderwetse tuin er omheen, markant gelegen aan een van de invalswegen van Raalte. In het juni-nummer van 1993 vroeg ik me af wat de toekomst met deze uitspanning voor had. De gemeente had toen het pand en de grond eromheen in het kader van een uitbreidingsplan aangekocht, maar was niet van zins om dit, zeker voor het monument-arme Raalte, aardige complex op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. 'Een gemeente neemt haar eigen monumentenbeleid toch zeker serieus?', zo eindigde ik toen mijn bijdrage. Welnu, Raalte begint haar monumentenbeleid steeds serieuzer te nemen. Op dit moment is een bestemmingsplan in de maak waarin Tivoli haar oude horeca-bestemming terugkrijgt. In dit plan blijft ook de tuin behouden. En als mijn informatie klopt dan is zelfs al een plaatselijke horeca-ondernemer bereid gevonden om Tivoli te gaan exploiteren. Wat let nu het gemeentebestuur om Tivoli alsnog op de gemeentelijke lijst te plaatsen?

Math Berkers

De huidige stadsschouwburg naar ontwerp van W.M.Dudok. (fotodienst stadsschouwburg)

Aannemingsbedrijf H.J. Jurriëns B.V.

Sophialaan 1, Postbus 8110,

3503 RC UTRECHT.

Tel. 030-412912

Fax 030-413934

Jurriëns AMSTERDAM

Amstel 268

1017 AM Amsterdam

tel.: 020-6242965

fax: 020-6242964

Jurriëns Groningen

U.T. Delfiaweg 8

9745 EN Groningen

tel.: 050-566779

fax.: 050-567630

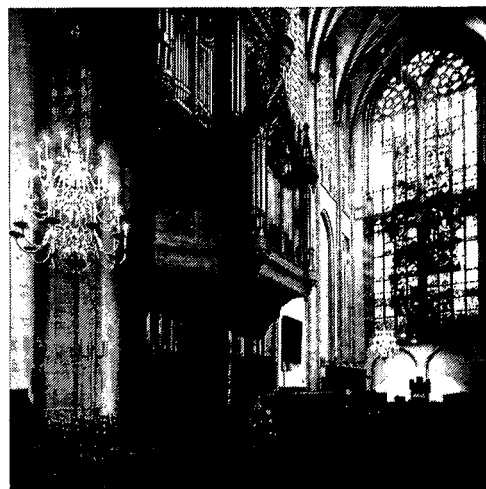
Jurriëns ZEIST

Kwikstaartlaan 1

3704 GS Zeist

tel.: 03404-58300

fax: 03404-60900

Domkerk te Utrecht

Architectenbureau:

Ir. T. van Hoogevest te Amersfoort

Aangesloten bij de Stichting Vakgroep Restauratie